

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta sekä laiksi eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä helmikuuta 2013 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta sekä laiksi eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta (HE 182/2012 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon

(PeVL 7/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Mia Spolander, ulkoasiainministeriö
- hallitusneuvos Riitta-Maija Jouttimäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- johtaja Jouko Pietilä, Rikosseuraamuslaitos.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- sisäasiainministeriö
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus / Ålands landskapsregering.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen

vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan.

Pöytäkirjan tarkoituksena on vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua ki-

dutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan sekä korostaa valtioiden velvollisuutta ryhtyä tehokkaisiin toimiin kidutuksen ehkäisemiseksi. Pöytäkirjalla luodaan järjestelmä, jonka puitteissa riippumattomat kansainväliset ja kansalliset valvontaelimet tarkastavat säännöllisesti paikkoja, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Pöytäkirjalla on perustettu kansainvälinen kidutuksen vastaisen komitean alakomitea. Pöytäkirja velvoittaa sopimusvaltion perustamaan tai nimeämään yhden tai useamman riippumattoman kansallisen valvontaelimen taikka edelleen ylläpitämään sellaista.

Sopimusvaltion on sallittava kansainvälisen alakomitean ja kansallisen valvontaelimen tarkastukset kaikkiin sopimusvaltion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa viranomaisen määräyksen nojalla tai kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella pidetään taikka voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan kesäkuussa 2006.

Suomen osalta pöytäkirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua ratifioimiskirjan tallettamisesta. Ratifioimiskirja on tarkoitus tallettaa mahdollisimman pian kansallisen ratifiointipäätöksen jälkeen.

Esitykseen sisältyy kaksi lakiehdotusta. Ensimmäinen koskee pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista ja pöytäkirjan soveltamista ja toinen eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamista. Jälkimmäisessä ehdotetaan eduskunnan oikeusasiamiestä nimettäväksi pöytäkirjan tarkoittamaksi kidutuksen vastaiseksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan. Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain laillisuusvalvontaan kuuluvia tarkastuksia koskevan säännösmuutoksen on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja on hyväksytty New Yorkissa joulukuussa 2002. Pöytäkirja täydentää yleissopimusta (SopS 59—60/1989), joka on tullut Suomessa voimaan vuonna 1989. Pöytäkirjan tarkoituksena on vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojaa kidutukselta ja ihmisarvoa loukkaavalta kohtelulta.

Pöytäkirjalla on perustettu kansainvälinen kidutuksen vastaisen komitean alakomitea. Sopimusvaltioilla on velvollisuus sallia alakomitean tehdä tarkastuksia paikoissa, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä. Tämä velvollisuus on merkittävilta osin samanlainen velvoite kuin kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun ja rangaistuksen estämiseksi tehdyssä eurooppalais-

sa yleissopimuksessa, joka on tullut Suomessa voimaan vuonna 1991. Alakomitean tavoitteena on vierailta kussakin sopimusvaltiossa kerran 4—5 vuodessa.

Sopimusvaltiot velvoitetaan lisäksi perustamaan tai nimeämään yksi tai useampi riippumaton kansallinen valvontaelin taikka ylläpitämään sellaista. Hallituksen esityksessä tämä tehtävä annetaan eduskunnan oikeusasiamiehelle. Kansallisen valvontaelimen tulee esityksen mukaan voida antaa toimivaltaisille viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta yleissopimuksessa kiellettyä toimintaa. Kansallinen valvontaelin on pöytäkirjan 17 artiklan mukaan riippumaton.

Valinnainen pöytäkirja edellyttää, että sopimusvaltio antaa kansallisen valvontaelimen käyttöön tämän toiminnan kannalta tarvittavat

resurssit. Pöytäkirjasta johtuvien tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttää oikeusasiamiehen tarkastustoiminnan laajentamista, tarkastusten sisällön kehittämistä ja kanslian ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä. Eduskunnan oikeusasiamiehen nimeäminen kansalliseksi valvontaelimeksi tuo mukanaan myös uusia raportointivelvoitteita ja lisää kansainvälistä yhteistyötä. Lakivaliokunta pitää tämän vuoksi tärkeänä, että oikeusasiamiehellä on riittävät voimavarat pöytäkirjan velvoitteiden asianmukaiseksi hoitamiseksi. Uudet tehtävät eivät saa heikentää oikeusasiamiehen mahdollisuuksia hoitaa ja kehittää nykyisiä tehtäviään.

Hallituksen esityksen perusteluista ilme-
nevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteel-

la valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksessä tarkoitetun pöytäkirjan hyväksymistä sekä lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun pöytäkirjan ja

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Anne Holmlund /kok
jäs. Arja Juvonen /ps
Suna Kymäläinen /sd
Antti Lindtman /sd
Markku Mäntymaa /kok
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vas
Jaana Pelkonen /kok

Arto Pirttilahti /kesk
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /vihr
Kari Tolvanen /kok
Kaj Turunen /ps
Peter Östman /kd
vjäs. Anne Louhelainen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.